

FRÁSÖGN

af fundi forsætisnefndar Norðurlandaráðs í Jevnaker í Noregi 9.-10. desember 2019.

Af hálfu Íslandsdeildar Norðurlandaráðs sóttu fundinn Silja Dögg Gunnarsdóttir formaður, Oddný G. Harðardóttir varaformaður og Steinunn Þóra Árnadóttir, auk Helga Þorsteinssonar ritara og Þorbjargar Evu Erlendsdóttur, aðstoðarmanns Steinunnar Þóru. Desemberfundur forsætisnefndar var að þessu sinni haldinn í bænum Jevnaker, skammt norðan Oslóar.

Í tengslum við forsætisnefndarfundinn var haldið málþing um samskipti Norðurlanda og Eystrasaltsríkjanna við Kína. Þar fluttu erindi dr. Ulf Sverdrup, forstöðumaður norsku utanríkismálastofnunarinnar, dr. Henrik Stålhane, fræðimaður við sömu stofnun, og Ligita Davidova, forstöðumaður Asíu- og Eyjaálfuskristofu lettneska utanríkisráðuneytisins. Stålhane fjallaði um breytta afstöðu Bandaríkjamanna til Kína og sagði að spennu í samskiptum ríkjanna mætti rekja til aukins efnahagslegs styrks Kínverja, tækniframfara þeirra og andlýðræðislegs stjórnkerfis, en einnig til þess að Kínverjar neiti að beygja sig fyrir valdi Bandaríkjamanna og bjóði fram eigið líkan í efnahags- og stjórnmálum sem valkost í samkeppni við vestrænt lýðræði. Stålhane sagði að Kínverjar teldu Evrópu ekki til stórvelda í alþjóðamálum en vegna aukinnar spennu í samskiptum þeirra við Bandaríkjamenn hafi staða Evrópu gagnvart Kína styrkst að undanfögnu. Hann sagði að Kínverjar væru andsnúnir auknu samstarfi Evrópuþjóða, en að Evrópuþjóðirnar væru einmitt í auknum mæli að samræma stefnu sína gagnvart Kína. Stålhane sagði að Norðurlöndin - einkum Noregur, Ísland og Finnland - og Eystrasaltsríkin væru í hópi þeirra Evrópuþjóða sem hefðu haft hvað mestan hag af efnahagslegum uppgangi Kínverja. Dr. Ulf Sverdrup sagði frá nýlegri skoðanakönnun á viðhorfum Norðurlandabúa til kínverskra fjárfestinga. Í ljós kom að margir óttast að þær leiði til þess að löndin missi vald yfir auðlindum sínum, en einnig hafa menn áhyggjur af öryggismálum, spillingu, umhverfisáhrifum og vinnuáðstæðum í þessu sambandi. Mikill munur er á afstöðu aldurshópa. Yngra fólkið hefur mestar áhyggjur af umhverfismálum í tengslum við fjárfestingar Kínverja en síður af öryggismálum. Ligita Davidova sagði mikilvægt að Norðurlönd og Eystrasaltsríkin stæðu saman um grundvallaratriði sem varða mannréttindi og gildi réttarríkisins og lýðræðisins í samskiptum sínum við Kína. Jafnframt þyrftu þau saman að standa fast á því að hugverkaréttur væri virtur og markaðsaðgangur óhindraður.

Að loknu málþinginu funduðu Jānis Vucāns, forseti Eystrasaltspingsins, og Inese Voika, sem situr í forsætisnefnd þingsins, með forsætisnefnd Norðurlandaráðs. Þau Vucāns og Voika eru bæði frá Lettlandi en fulltrúar eistneska og litháíska þingsins þyrftu að taka þátt í fjárlagaumræðum í heimalöndum sínum og komust því ekki til Noregs. Þingmennirnir á fundinum í Jevnaker héldu áfram að ræða samskiptin við Kína. Ýmsir nefndu þörfina á auknu eftirliti með umsvifum Kínverja á Norðurlöndum. Einnig var nokkuð rætt um áhrif Rússa, sérstaklega í Eystrasaltsríkjunum. Töluvert var talað um Silkivegin svokallaða sem Kínverjar eru að vinna að, en einn angi hans eru flutningar á vörum frá Kína sjóleiðina norðan Rússlands og síðan áfram með lest frá Helsinki gegnum Eystrasaltsríkin og Pólland. Síðastnefndu löndin með stuðningi Evrópusambandsins vinna nú einmitt að undirbúningi járnbrautarlagningar á þessari leið. Verkefnið nefnist *Rail Baltica* og að sögn Inese Voika markar það meðal annars tímamót vegna þess að breiddin milli brautarteinanna verður samkvæmt evrópskum stöðlum í stað rússneskra.

Á fundinum var samstarfsáætlun Norðurlandaráðs og Eystrasaltsþingsins fyrir árið 2020 samþykkt. Töluverðar umræður urðu um hvort ætti að nefna fyrst öryggismál eða loftslagsmál í áætluninni, Fulltrúar flokkahóps norrænna vinstri grænna í Norðurlandaráði, Steinunn Þóra Árnadóttir og danski þingmaðurinn Christian Juhl, vildu leggja áherslu á loftslagsmálin, en aðrir flokkahópar vildu nefna öryggismálin fyrst. Samþykkt var málamiðlunartillaga þar sem talað er um öryggismálin í víðum skilningi sem einnig tekur til loftslagsmála. Áætlunin tekur einnig til samstarfs á sviðum stafrænnar væðingar, gervigreindar, jafnréttis, hringrásarhagkerfis, orkumála og samgangna auk frjálsrar farar. Jānis Vucāns skrifaði undir samninginn fyrir hönd Eystrasaltsþingsins og Silja Dögg Gunnarsdóttir fyrir hönd Norðurlandaráðs. Silja gegnir embætti forseta Norðurlandaráðs árið 2020.

Í formennskutíð Íslands í Norrænu ráðherranefndinni árið 2020 var mótuð framtíðarsýn fyrir norrænt samstarf til ársins 2030. Í framtíðarsýninni eru þrjár stefnumarkandi áherslur um græn, samkeppnishæf og félagslega sjálfbær Norðurlönd. Á árinu 2020 verða mótaðar þverlæggar framkvæmdaáætlanir fyrir tímabilið 2021-2024 sem byggjast á áherslunum þremur. Í september sl. báðu samstarfsráðherrar Norðurlanda Norðurlandaráð um að leggja fram tillögur að markmiðum fyrir framkvæmdaáætlanirnar. Fagnefndir Norðurlandaráðs fjölluðu í kjölfarið um málið og sendu fjölda tillagna til forsætisnefndar. Á dagskrá fundar forsætisnefndar í desember var að forgangsraða og ákveða hvaða tillögur ætti að senda áfram til Norrænu ráðherranefndarinnar. Miklar umræður urðu um áherslurnar og fór svo að ekki tókst að ljúka málinu á fundinum sjálfum. Skrifstofa Norðurlandaráðs tók saman skjal með tillögum sem byggðust á þeim viðhorfum sem fram höfðu komið og sem ákveðið var að senda til umsagnar og umfjöllunar til þingmanna forsætisnefndar næstu daga. Norrænir vinstri grænir gerðu þó athugasemd við að í skjalinu væri ekki tekið nægilegt tillit til tillagna fagnefndanna og sérstaklega að umhverfismálum væri ekki gert nægilega hátt undir höfði. Umfjöllunin hélt áfram rafrænt næstu daga og greidd voru atkvæði um einstök mál og breytingartillögur frá flokkahópunum. Niðurstaðan varð að koma ætti eftirfarandi áherslum á framfæri við Norrænu ráðherranefndina og var það gert 16. desember sl:

- Skipan ráðherranefndar um samgöngumál.
- Samstarf um innleiðingu ESB-löggjafar.
- Sameiginlegar lausnir fyrir rafvæðingu og hleðslustöðvar við vegi og hafnir á Norðurlöndum.
- Samræming og innleiðing norrænna stafrænna lausna í opinberri þjónustu fyrir einkaaðila og viðskiptalífið.
- Varanlegt samstarf um hagtölur á landamærasvæðum.
- Örug, sjálfbær og lýðræðisleg samfélög.
- Upplýsingaóreiða og lýðræði.
- Jafnrétti.
- Menning og sjálfbær þróun.
- Tungumálaskilningur.

Norðurlandaráð fundar næst í Kaupmannahöfn 27.-28. janúar. Íslendingar fara með formennsku í Norðurlandaráði árið 2020 og haustþing ráðsins verður haldið í Reykjavík dagana 26.-29. október 2020. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.norden.org.